

politie achter bureau vandaan / rechtzaken sneller behandelen / pakkans vergroten / sterke bescherming privacy / geweld tegen homo's onacceptabel

Anders veilig en samen leven

Te veel mensen voelen zich soms onveilig. In ons land is het vertrouwen in organen die met rechtshandhaving zijn belast – de rechtspraak, het openbaar ministerie en de politie – tanende. De politieagent is zijn natuurlijk overwicht verloren, het gezag van de rechter is niet meer vanzelfsprekend, zelfs, helaas, niet meer bij bestuurders en volksvertegenwoordigers.

Voor D66 is de rol van de politie cruciaal in het bewaken en beschermen van de veiligheid van individu en samenleving. De aanpak van criminele en overlastgevende jeugd is een samenspel van repressie en preventie. Bovenal geldt: je houdt je aan de wet. Waar die wet wordt overtreden, wordt opgetreden. Zonder onderscheid. Voor het overige zijn opvoeding, onderwijs en werk de sleutels naar minder criminaliteit. D66 wil blijven investeren in de kwaliteit van de politie en niet bezuinigen op 'blauw op straat'. Op die manier moet vertrouwen herwonnen worden. Van de rechterlijke macht mag verwacht worden dat zij midden in de samenleving staat, transparant is en van hoge kwaliteit. Een uitspraak van de rechter moet boven elke kritiek verheven zijn.

In ons land heeft het individu de afgelopen jaren steeds meer persoonlijke gegevens af moeten staan aan de nationale of internationale overheid. Die privégegevens worden vaak lang bewaard en zijn kwetsbaar voor diefstal. De overheid dringt steeds verder binnen in de privésfeer van haar burgers. Het kleine individu lijkt zijn identiteit steeds meer te moeten prijsgeven aan een grote overheid. Voor D66 is bescherming van de persoonlijke levenssfeer van groot belang. In Nederland en daarbuiten.

Nederland is een democratische rechtsstaat, waarin alle burgers rechten en plichten hebben. De overheid staat garant voor de grondrechten van elk individu. Het is volgens D66 zelfs de eerste voorwaarde om ontwikkeling en ontplooiing voor ieder individu mogelijk te maken. De Nederlandse samenleving is een mozaïek van culturen met burgers van verschillende herkomst. Van iedere burger wordt naar vermogen een bijdrage aan de samenleving gevraagd, zonder daarbij uit te gaan van een éénvormige identiteit. Het zijn de waarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat

waarvan wordt uitgegaan. Dáár moet iedereen zich aan houden. De Nederlandse taal, onderwijs en concrete kansen zijn daarbij de beste garantie voor zelfredzaamheid, participatie en ontplooiing. Voor D66 moet het Nederlandse asielbeleid sporen met de Europese richtlijnen. Het recht op bescherming, en Europese solidariteit moeten centraal staan. D66 ziet in de herziening van de Vreemdelingenwet een positieve ontwikkeling, al valt er met name op het terrein van het Europese asielbeleid, nog veel te verbeteren.

Als zich een probleem aandient, moet als eerste de vraag gesteld worden: is het een taak van de overheid om dit probleem aan te pakken? En zo ja, hoe? Als wetgeving de oplossing kan bieden, moet deze zo worden ingericht dat de regels helder, goed toepasbaar en te handhaven zijn. Ongenuanceerd praten over 'te veel regels' is zinloos. Tegelijkertijd hebben politiek en bestuurders de reflex om teveel zaken vast te leggen in regels. Bij voorkeur in regels die op elke uitzondering voorbereid zijn. D66 wil regeldruk terugdringen. Daarom is het goed om bij nieuwe wetgeving, waarvan het effect onzeker is of die bedoeld is voor een tijdelijk probleem, een einddatum te bepalen, waarna de noodzaak van de wet opnieuw bekeken wordt.

Criminaliteit en veiligheid

Het is voor D66 onaanvaardbaar als er in Nederland 'no go areas' zouden zijn waar gewone mensen niet meer durven te komen uit angst voor hun veiligheid. Wij accepteren het ook niet dat er gebieden of specifieke gebeurtenissen zijn waar een groep mensen de macht overneemt en de overheid wijkt. Natuurlijk zijn gebeurtenissen als de rellen op het strand van Hoek van Holland onaanvaardbaar. Wij willen een politie- en justitieapparaat dat aanpakt, oppakt, vervolgt, straft, maar ook voorkomt. Zonder onderscheid. D66 wil consequenter optreden bij wetsovertredingen: verhoging ophelderingspercentage, snellere berechting, aangerichte schade vergoeden.

Daarom doen wij concrete voorstellen voor meer blauw in de buurt en een stijging van oplossingspercentages. Wij geloven hierbij vooral in het investeren in meer en betere mensen en zijn voorzichtiger in het uitbreiden van machtsmiddelen of het invoeren van symboolmaatregelen. Honderd procent veiligheid kan niet worden gegarandeerd. Van het strafrecht kan niet alle heil verwacht worden.

- **Betere opsporing na aangifte.** Het is goed als aangifte wordt gedaan. Maar het is minstens zo belangrijk dat er vervolgens ook echt actie komt, daders opgespoord worden en vervolging plaatsvindt. Daarvoor moet worden geïnvesteerd in politie en zijn onder andere meer rechercheurs en forensisch deskundigen nodig.
- **Agenten meer op straat.** Voor degenen die strafbare feiten begaan, moet het strafrecht snel, consequent en streng worden gehanteerd. Niet door superzware straffen, maar wel door veel daders op te pakken en zichtbaar, snel en consequent op te treden. Daarvoor moeten agenten meer op straat zijn. Dit verhoogt immers de pakkans en een snellere reactie na het delict.
- **Georganiseerde criminaliteit is niet altijd zichtbaar, maar ondermijnt de samenleving.** D66 meent dat de aandacht voor overlast gevende jongeren niet ten koste moet gaan van de aanpak van georganiseerde criminaliteit.
- **Prostitutie niet verbieden, mensenhandel hard aanpakken.** D66 is tegenstander van het verbieden van prostitutie. Een legale prostitutiebranche is noodzakelijk om de grote misstanden in deze sector effectief te bestrijden. D66 wil mensenhandel hard aanpakken, hoge eisen stellen aan gezondheid en hygiëne en criminele inmenging in de branche voorkomen. Het moet prostituees makkelijk worden gemaakt uit hun beroep te stappen als zij dat wensen. Verdwijnen in sectoren met beperkt toezicht, zoals escort- en internetservices, moet voorkomen worden. Gemeenten moeten streven naar geharmoniseerde eisen die nageleefd worden.
- **Preventieve maatregelen krijgen prioriteit.** Criminaliteitsbestrijding, ook van georganiseerde misdaad en terrorisme, kan niet zonder preventie. Het bieden van kansen, het serieus nemen van problemen, voor en van iedereen, in werken, leren en wonen, zijn van onschatbare waarde in het voorkomen van criminele carrières. Teruggeleiden van gedetineerden in de samenleving hoort daar ook bij. D66 wil dat de overheid prioriteit geeft aan preventieve maatregelen waarvan de werking onderzocht en onderbouwd is. D66 geeft de voorkeur aan de aanpak van verloedering en onveilige plekken en de inzet van politiemensen en andere handhavers zoals stadswachten op straat, maar legt anderzijds geen taboe op de inzet van instrumenten zoals cameratoezicht. Dit kan soms nuttig zijn. Verdere uitbreiding van repressieve bevoegdheden

heeft niet de voorkeur. De oplossing voor het gevoel van onveiligheid op straat ligt voor een belangrijk deel bij hoe mensen onderling met elkaar omgaan en zelf nadenken over wat zij kunnen doen. De overheid kan niet alles voorkomen en oplossen. D66 wil daarom investeren in het informeren van mensen over hun mogelijke eigen bijdragen aan de veiligheid van zichzelf en hun omgeving.

- **Identificatieplicht alleen bij wettelijke overtreding.** D66 wil dat identificatieplicht alleen ingeroepen wordt bij aantoonbare overtreding van de wet. Uiteraard zonder discriminatie.
- **Veroorzaakte schade zelf vergoeden.** D66 meent dat vergoeding van aangerichte schade door daders of hun ouders vanzelfsprekend moet zijn.
- **Geweld tegen publieke diensten niet tolereren.** Mishandeling van professionals die hun werk doen in het belang van de samenleving moet stevig worden aangepakt. Er moet consequent meer toezicht komen in het openbaar vervoer. Verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte, waaronder trein-, bus- en metrostations, draagt ook bij aan preventie.
- **Geen minimumstraffen.** Opgelegde straffen moeten gerelateerd zijn aan daad, persoon en omstandigheden. Daarvoor geeft de wet maximumstraffen. D66 is tegenstander van de invoering van minimumstraffen. Daarmee zou de rechter de mogelijkheid ontnomen worden om in het individuele geval een passende straf op te leggen. D66 is ook tegen hoge vrijheidsstraffen, vanwege de ongewenste effecten. Hoge straffen schrikken niet sterker af, kosten wel veel geld, bemoeilijken het reïntegratieproces en hebben geen positief effect op het voorkomen van recidive.
- **Taakstraffen en boetes.** De taakstraf heeft zich gaandeweg steeds meer ontwikkeld tot een boete in natura: uren in plaats van euro's. D66 wil dat bij een taakstraf herstel voorop staat of in elk geval een zichtbare positieve bijdrage aan de samenleving, waar nodig en mogelijk aangevuld met het verwerven van vaardigheden voor een delictvrij bestaan. Waar louter bestraffing als normbevestiging aan de orde is, kan een strafrechtelijke boete naar draagkracht een reëel alternatief zijn. Bijvoorbeeld in de vorm van een dagboete, zoals dat in ons omringende landen wordt toegepast.
- **Regulering cannabisteelt.** Handel in en kweek van cannabis zijn belangrijke bronnen van criminaliteit. D66

wil dat de teelt van cannabis wordt gereguleerd, zodat teelt en verkoop worden geregeld via een gesloten keten, waaruit criminelen worden geweerd. Het grootste probleem van het Nederlandse softdrugsbeleid vormen de illegale dealers die aan minderjarigen verkopen en ook harddrugs verkopen. Door teelt en verkoop verder te reguleren kan de kwaliteit van de cannabis worden verbeterd en de hoogte van de hoeveelheid THC in de cannabis worden gereguleerd. Tevens levert het reguleren een besparing en belastinginkomsten op. D66 zet verder in op effectieve preventieve maatregelen voor de groep van risicogebruikers, zoals kinderen onder 18 jaar.

Jongeren

Grenzen verkennen hoort bij opgroeien, net zo goed als grenzen stellen bij opvoeden hoort. Vooral als het gaat om jongeren zal steeds een tweesporenbeleid gevoerd moeten worden: preventie en repressie moeten hand in hand gaan. Opvoeding, onderwijs en hulpverlening aan probleemgezinnen en -jongeren zijn essentieel. Maar daar waar de wet wordt overtreden, moet ook duidelijk zijn dat dit niet wordt getolereerd, waarbij overigens vermeden moet worden kattenkwaad te criminaliseren. De pedagogische doelstelling blijft leidend beginsel in het jeugdstrafrecht.

- **Alternatieve opvang voor gedragsgestoorde jongeren.** Jongeren die geen strafbare feiten hebben begaan moeten niet in één groep worden geplaatst met veroordeelde jongeren. Ook niet als er een capaciteitsprobleem in de reguliere gezondheidszorg is.
- **Agenten 's avonds op straat.** Om overlast en crimineel gedrag effectief aan te pakken zijn voldoende handhavers op straat nodig, niet alleen tijdens kantooruren, maar juist ook 's avonds als het wangedrag het meeste voorkomt.
- **Ouders betrekken.** Als een jongere wordt aangehouden voor een delict worden de ouders betrokken en aangesproken. Bijvoorbeeld door de verplichting hun aangehouden kind op te komen halen op het politiebureau en door aanwezig te zijn bij een eventuele rechtszitting of OM-afdoening. Ouders worden medeverantwoordelijk voor het vergoeden van eventuele schade. Met de ouders wordt in kaart gebracht wat er nodig is om herhaling te voorkomen.
- **Gezinszorg betrekken.** D66 wil dat er naast de straf ook meteen gezinszorg wordt opgestart. Zo kan het probleem bij de bron worden aangepakt.

Rechtshandhaving

Een democratische rechtsstaat staat en valt niet alleen met een vitale democratie, maar ook met het vertrouwen van burgers in het recht en de rechtshandhaving. Handhaving van het recht is bij uitstek een taak van de overheid, evenals de zorg voor de kwaliteit van de organen die met rechtshandhaving zijn belast: de rechtspraak, het openbaar ministerie en de politie. Het vertrouwen van burgers in de rechtspraak en rechtshandhaving wordt op de proef gesteld. Het gezag van de rechter is niet meer vanzelfsprekend, zélf, helaas, niet meer bij bestuurders en volksvertegenwoordigers.

- **Kerntaken prioriteit voor OM.** D66 wil dat het Openbaar Ministerie zich weer richt op haar kerntaak: het leiding geven aan de opsporing en het vervolgen van strafbare feiten. Alle andere taken die er in de laatste jaren zijn bijgekomen moeten kritisch tegen het licht worden gehouden en waar mogelijk afgebouwd.
- **De schaal van de rechtspraak.** D66 ondersteunt de bestuurlijke opschaling van de gerechten. De ontwikkeling naar minder gerechtshoven leidt tot minder kwetsbare organisaties. Wel wil D66 dat in de plaatsen waar nu de rechtbanken zijn gevestigd, rechtspraak aanwezig blijft. Hiermee wordt voldoende dicht bij de burger recht gesproken. Een efficiënte inzet van digitaal dataverkeer is geboden.
- **Snelle behandeling.** D66 wil dat rechtszaken binnen een redelijke termijn worden behandeld en dat de procedures toegankelijk en betaalbaar zijn.
- **Geen belangenverstrengeling.** Elke schijn van belangenverstrengeling moet worden tegengegaan, dus moet zorgvuldig worden bezien welke rechter op welke zaak wordt gezet. Intervisie en collegiale toetsing binnen de rechterlijke macht zijn noodzakelijk.
- **Begrijpelijke taal.** Aan de rechtspraak moeten voldoende middelen ter beschikking worden gesteld waardoor gerechtelijke uitspraken goed gemotiveerd blijven. In de externe communicatie mag van de rechtspraak een minder terughoudende houding worden verwacht. Vonnissen moeten in begrijpelijke taal worden uitgelegd.
- **Klachten over de rechtspraak bij onafhankelijke instantie.** Klachten over de rechtspraak (niet over de inhoud van een uitspraak, maar over optreden van een rechter bijvoorbeeld) moeten door een objectieve instantie worden behandeld. Burgers met klachten over de overheid kunnen terecht bij de Ombudsman; D66

wil dat er onafhankelijke commissies (per ressort) komen waar burgers met klachten over de rechterlijke macht terecht kunnen.

- **Loopbaan rechters.** De carrièrekansen in de professie moeten vergroot worden; niet meer alleen promotie bij beleid en management, maar ook als inhoudelijk specialist. In financiële en milieustrafzaken worden de rechtbanken uitgebreid met niet-juridische deskundigen, zoals bijvoorbeeld bij de penitentiaire kamer bij het gerechtshof in Arnhem.
- **Mediation bevorderen.** D66 wil dat alternatieve geschillenbeslechting bevorderd wordt (mediation, geschillencommissies).

Politie

De politie is cruciaal als het gaat om veiligheid. De politie, met zijn geweldsmonopolie, is een publiek orgaan, onder democratische controle. Het gezag over de politie berust bij de burgemeester als het gaat om openbare orde en hulpverlening; het openbaar ministerie heeft het gezag bij de strafrechtelijke handhaving van de rechtsorde. Dit duaal gezag is de kern van de organisatie van de politie. Het beheer van de politie dient te worden hervormd. Dat vraagt opschaling van alle belangrijke beheersbeslissingen en het beheer van alle voorzieningen tot nationaal niveau. Landelijke en regio-overstijgende beleidsprioriteiten kunnen aan de politieorganisatie worden opgedragen. Dit mag echter niet ten koste gaan van veiligheid en van de rol van de lokale democratische controle. D66 wil blijven investeren in de kwaliteit van de politie. Nieuwe expertise is nodig om problemen als digitale criminaliteit aan te pakken en de ondermijnende financiële criminaliteit het hoofd te bieden. Internationale samenwerking is een voorwaarde voor de bestrijding van georganiseerde en grensoverschrijdende misdaad.

- **Blauw op straat.** D66 wil dat er niet bezuinigd wordt op 'blauw op straat'.
- **Aangifte eenvoudiger.** Het doen van aangifte kan volgens D66 eenvoudiger en met meer aandacht en service. Bij zoveel mogelijk misdrijven wordt het mogelijk aangifte te doen via internet.
- **Meer tijd voor echt politiewerk.** D66 is voor minder bureaucratische verantwoording binnen de politie. Politieambtenaren die zijn opgeleid voor het echte politiewerk, moeten dat ook doen. D66 wil niet dat politie taken doorgeschoven krijgt van andere overheden.
- **Geen perverse prikkels.** D66 wil af van eenzijdige

managementprincipes gebaseerd op prestatie-indicatoren om het werk van de politie te sturen. Het gaat er niet om een bepaald aantal verdachten aan te leveren, het gaat erom het werk te doen dat op dat moment nodig is.

- **Flexibilisering van de CAO.** Flexibilisering van de CAO is nodig om aan de noden van de tijd tegemoet te komen. Belonings-differentiatie moet mogelijk zijn.
- **Politie in Europese context.** D66 streeft naar versterking van de politie- en justitiesamenwerking binnen de EU. De EU moet een rechtsruimte worden. Daartoe moet nog veel gebeuren op het gebied van gemeenschappelijke regels, maar ook en vooral op het gebied van wederzijds vertrouwen. Samenwerking tussen Nederland, Europol en Eurojust moet hiervoor in de komende periode worden gemaximaliseerd.

Bescherming persoonlijke levenssfeer

Het recht op de bescherming van de persoonlijke levenssfeer is een grondrecht, onder meer vastgelegd in het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. D66 maakt zich al langer sterk voor dit recht: ze verzette zich tegen het verstrekken van passagiersgegevens aan de Verenigde Staten, en ze bepleit het invoeren van een Europees Meldpunt Identiteitsdiefstal. Privacy is ook een publiek goed. Een aantasting van privacy tast dus ook het weefsel van de samenleving aan. Bescherming van de persoonlijke levenssfeer is bij uitstek een probleem dat nationale grenzen overschrijdt. D66 zet zich daarom in voor het Europees en ook mondiaal vastleggen van maatregelen die persoonsgegevens beschermen.

- **Privacy impact analyses.** Projecten waarbij de opslag van persoonlijke informatie een rol speelt, moeten worden onderworpen aan 'privacy impact analyses'. Programma's van gegevensopslag voor veiligheid en wetshandhaving moeten aan een grondige evaluatie worden onderworpen en herzien. Bovendien moet 'privacy by design' het uitgangspunt zijn bij grote informatiseringsprojecten: rechtsbescherming en controle moeten integraal onderdeel zijn van systemen. Voor publieke partijen is dit verplicht (vergelijkbaar met een milieueffectrapportage). Private partijen moeten desgevraagd kunnen aantonen dat ze verantwoord met risico's omgaan en niet in strijd handelen met de Wet Bescherming Persoonsgegevens.
- **Horizon wetgeving vaststellen.** D66 wil dat wetten en regelgeving die op gespannen voet staan met de privacy van burgers na een van te voren vastgestelde

periode actief moeten worden verlengd en anders worden stopgezet. D66 wil ook een geregelde evaluatie en (eventuele) herziening van bestaande regelgeving die de privacy raakt.

- **Niet van iedereen vingerafdrukken opslaan.** D66 wil de opslag van vingerafdrukken die verkregen worden bij de aanvraag van een nieuw paspoort beëindigen. Dit is een vorm van onnodige inbreuk van het recht op privacy van de burgers. Tevens weten we nooit waarvoor die vinderafdrukken in de toekomst wellicht ooit gebruikt gaan worden.
- **Niet zonder toestemming koppelen dossiers.** D66 meent dat verschillende dossiers niet zonder toestemming gekoppeld mogen worden en dat burgers altijd hun eigen data moeten kunnen inzien: persoonsgegevens zijn eigendom van het individu, niet van de overheid.
- **Opslag en gebruik van gegevens.** De bescherming van privacy dient altijd het uitgangspunt - en niet een sluitpost - te zijn bij het ontwerp van grootschalige informatiseringsprojecten. Deze systemen moeten niet meer en langer informatie opslaan dan strikt noodzakelijk en voor een vooraf beschreven doel, anoniem zijn waar mogelijk en zo kort mogelijk worden opgeslagen. Er moet duidelijk worden vastgelegd wie toegang hebben tot de data. De kosten van opslag en gebruik van persoonsgegevens voor wetshandhaving en veiligheid moeten worden gedragen door de vragende instantie.
- **Meer bevoegdheden CBP.** Het College Bescherming Persoonsgegevens krijgt de bevoegdheid direct boetes op te leggen bij het overtreden van de Wet Bescherming Persoonsgegevens en de bevoegdheid deze overtredingen ook publiek te maken. Een lek of diefstal van persoonlijke gegevens moet door de beheerder van die gegevens bekend worden gemaakt. Het CBP wordt omgedoopt tot de Nederlandse Data Autoriteit. D66 wil de capaciteit van de Nederlandse Data Autoriteit vergroten om klachten over privacy-schending in behandeling te kunnen nemen en hulp te kunnen bieden aan slachtoffers van schending van de persoonlijke levenssfeer.
- **Gezamenlijk procederen.** Het schenden van privacy levert bijna altijd immateriële schade op voor betrokkenen. Het optreden van burgers daartegen is helaas geen vanzelfsprekendheid. Zij zouden daarom de mogelijkheid moeten krijgen om in groepsverband te procederen tegen onrechtmatig gebruik van persoonsgegevens.

- **Laagdrempelige klachtenregeling.** Private partijen die persoonsgegevens gebruiken voor commerciële doeleinden moeten verplicht een eenvoudig toegankelijke klachtenregeling opzetten. Hetzelfde geldt voor publieke organisaties die persoonsgegevens gebruiken voor een efficiënte bedrijfsvoering. Dit betekent dat burgers niet direct hoeven te kiezen voor een civiele procedure of voor het aankloppen bij de Autoriteit Bescherming Persoonsgegevens. Oligopolies en monopolies op het internet moeten krachtig worden aangepakt.

- **D66 wil een Meldpunt voor Slachtoffers Identiteitsfraude.**

Asielbeleid en internationaal burgerschap

Als gevolg van conflict, oorlog en vervolging vluchten vele mensen landsgrenzen over op zoek naar een veilig heenkomen. D66 vindt de bescherming en opvang van deze mensen een teken van beschaving. De afgelopen kabinetsperiode is het beleid voor asielzoekers en vluchtelingen in Nederland verhard. Groepsbescherming voor mensen uit oorlogslanden als Irak werd afgeschaft, het Europees Hof voor de Rechten van de Mens tikte Nederland regelmatig op de vingers en asielzoekers werden onnodig lang gedetineerd. Ook waren er onvoldoende opvangplekken voor asielzoekers. D66 vindt dat veel asielzoekers en vluchtelingen onnodig lang in onzekerheid verkeren over het wel of niet in Nederland mogen blijven. De langdurige onzekerheid heeft een negatieve invloed op zowel de integratie in de Nederlandse samenleving alsook de terugkeer naar het land van herkomst. D66 vindt dat het Nederlandse asielbeleid moet sporen met de Europese richtlijnen. Het recht op bescherming en Europese solidariteit moeten centraal staan. D66 ziet in de herziening van de Vreemdelingenwet een positieve ontwikkeling, al valt er voornamelijk op het terrein van het Europese asielbeleid, nog veel te verbeteren.

- **Snelle afhandeling procedures.** D66 vindt dat de overheid uiterlijk binnen drie jaar moet beslissen over het verblijfsrecht van de asielzoeker. Een sanctie, bijvoorbeeld in de vorm van een dwangsom, verschaft daarbij de nodige prikkels voor snelheid. Daarnaast moet het voor asielzoekers in deze periode mogelijk zijn om te leren en te werken. Dit bevordert hun zelfstandigheid en is tevens in het belang van de Nederlandse samenleving.
- **Succesvolle terugkeer uitgeprocederden.** Als na een asielprocedure blijkt dat er geen recht op bescherming bestaat, moet de overheid duidelijk zijn: de vreem-

deling moet terug naar zijn land van herkomst. D66 wil dat Nederland de succesvolle terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers ondersteunt.

- **Europese context.** D66 vindt dat Nederland zich moet inzetten voor het ontwikkelen van een Europees Asielsysteem. De nadruk moet hierbij komen te liggen op een eerlijke verdeling van asielzoekers over de lidstaten. Nu worden lidstaten aan de buitengrens van Europa, zoals Italië en Griekenland, te zwaar belast. Dit leidt tot illegaliteit, mensenrechtenschendingen en onzichtbare migratiestromen. Ook moet er volgens D66 bij het bewaken van de buitengrenzen van Europa meer aandacht komen voor het naleven van mensenrechtenverdragen. D66 vindt dat het Nederlandse asielbeleid zich niet moet beperken tot Europese minimumnormen. Dit betekent dat zoveel mogelijk moet worden voorkomen dat asielzoekers in detentie geplaatst worden.
- **Kinderen niet in de cel.** D66 wil geen kinderen in de cel; voor hen moet altijd een alternatief gezocht worden.
- **Duur van detentie maximaliseren.** Asielzoekers mogen, in afwachting van de uitkomst van hun asielprocedure, niet langer dan vier weken aan de grens gedetineerd worden.
- **Homoseksualiteit.** In de inburgeringscursus moet aandacht zijn voor de gelijke behandeling tussen hetero's en homo's.
- **Leges verlagen.** De leges van verblijfsvergunningen dienen op korte termijn verlaagd te worden naar een bedrag dat in verhouding staat tot de aanvraag van een paspoort. Het heffen van leges mag er niet toe leiden dat het recht op gezinsleven beperkt wordt.
- **Gezinshereniging.** D66 wil geen nieuwe obstakels voor gezinshereniging en -vorming en afschaffing van alle regels op dit punt die strijdig zijn met verdragsrechtelijke verplichtingen. D66 wil deze regelgeving harmoniseren met Europese regelgeving. D66 ziet ook een nieuwe groep internationalen en partners, die meerdere keren in een decennium in Nederland komen om te werken en wonen en dan weer ergens anders een project hebben. De papiermassa aan vergunningen moet dus minimaal voor 10 jaar gelden en niet elke keer opnieuw worden aangevraagd.

Een pluriforme samenleving

De Nederlandse samenleving is de laatste decennia in snel tempo veranderd en die veranderingen zullen zich

doorzetten. Burgers van verschillende herkomst vormen een mozaïek van culturen, die met elkaar deze samenleving gestalte geven. Van iedere burger wordt naar vermogen een bijdrage aan de samenleving gevraagd, zonder daarbij uit te gaan van een éénvormige identiteit. Het zijn de waarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat waarvan wordt uitgegaan. Dáár moet iedereen zich aan houden. De Nederlandse taal is het voertuig van de samenleving. Het is daarom belangrijk dat iedereen die voor langere tijd hier woont zich de Nederlandse taal eigen maakt. Niet omdat de taal in de verdrukking dreigt te komen, maar omdat taalvaardigheid de beste garantie biedt voor zelfredzaamheid, participatie en ontplooiing.

Op buurt- en wijkniveau leven mensen van verschillende herkomst en met uiteenlopende leefstijlen met elkaar en accepteren zij elkaar, ondanks problemen, die in het debat vaak de boventoon voeren. Problemen ontstaan wanneer er sprake is van overlast. Van hangjongeren, lawaai, van mensen die dicht op elkaar wonen en elkaar het leven moeilijk maken. De kwaliteit van de openbare ruimte is essentieel voor de leefbaarheid van stad, dorp en buurt. Zowel burgers als overheid zijn daarvoor verantwoordelijk en kunnen daarop worden aangesproken.

- **Gelijke behandeling.** De fundamentele waarden van Nederland staan in onze Grondwet. Daarin staat dat mensen in gelijke situaties gelijk moeten worden behandeld. Ongelijke behandeling van mannen en vrouwen of racisme is niet toegestaan. Ook zijn mensen vrij in hun godsdienst, levensovertuiging of politieke gezindheid. D66 wil aan het eerste artikel van de grondwet ook de gelijke behandeling van gehandicapten en van homo's toevoegen.

- **Vrijheid van meningsuiting.** D66 vindt dat de grenzen van de vrijheid van meningsuiting voor iedereen gelijk moeten zijn, ongeacht de religieuze, culturele of maatschappelijke achtergrond. Haatzaaien en het oproepen tot geweld is strafbaar. Voor het overige vindt D66 dat de botsing van meningen het maatschappelijk debat rijker kunnen maken. Voorgenomen opvattingen, religieuze dogma's en politieke stellingnames moeten altijd betwist kunnen worden. Er mag dus een grote mate van incasseringsvermogen worden verwacht van mensen. In het publieke debat mag en moet men echter elkaar ook houden aan ongeschreven beschavingsnormen en respect. D66 vindt dat de wettelijke regelingen die stellen dat religieuze opvattingen beschermwaardiger zijn dan andere opvattingen moeten worden geschrapt.

- **Scheiding kerk en staat.** Voor D66 is de scheiding van kerk en staat een belangrijk richtsnoer. In een samenleving die steeds veelzijdiger wordt, moet de overheid staan voor de gemeenschappelijke waarden. Hoe diverser het land, hoe neutraler de staat.
- **Mensen zijn vrij in hun kledingkeuze.** Echter, als het gaat om werk mogen eisen gesteld worden. Zo kan er kleding worden voorgeschreven omwille van de hygiëne, de veiligheid of de neutraliteit die een bepaalde functie moet uitstralen. Personen die door het dragen van uniforme kleding de neutraliteit van het overheidsgezag symboliseren (zoals rechters, politiemensen, militairen) mogen geen religieuze symbolen dragen. Als iemand, bijvoorbeeld door het dragen van bepaalde kleding, zijn of haar religieuze opvattingen op een nadrukkelijke wijze naar buiten wil brengen en daardoor geen passende arbeid kan vinden, is de betrokkene zelf verantwoordelijk voor de gevolgen hiervan. Personen die door het dragen van uniforme kleding de neutraliteit van het overheidsgezag symboliseren (zoals rechters, politiemensen, militairen) mogen geen religieuze, of politieke symbolen dragen. Als iemand, bijvoorbeeld door het dragen van bepaalde kleding, zijn of haar religieuze opvattingen op een nadrukkelijke wijze naar buiten wil brengen en daarom geen passende arbeid kan vinden, is de betrokkene zelf verantwoordelijk voor de gevolgen hiervan.
- **Radicalisering tegengaan.** Radicalisering van religieuze groepen, extreem-rechtse en extreem-linkse groepen, moet op tijd worden opgespoord. Signalen van onderwijsinstellingen, politie en maatschappelijk werk moeten effectief worden samengebracht. Landelijke en lokale diensten moeten nauwer samenwerken.
- **Geweld tegen vrouwen eerder signaleren.** Het meeste geweld tegen vrouwen vindt plaats in de eigen familie. Scholen, zorginstellingen en de politie moeten nauwer samenwerken om dit geweld eerder op te sporen.
- **Uithuwelijken strafbaar.** D66 wil dat het gedwongen uithuwelijken strafbaar wordt.
- **Geweld tegen 'minderheden' onacceptabel.** Verbaal of fysiek geweld tegen homo's of lesbiennes of andere minderheden is voor D66 onacceptabel. Homofobie en racistisch geweld moet apart worden geregistreerd om daders beter te kunnen opsporen en vervolgen. Daarnaast wil D66 voorlichting rond seksuele diversiteit op scholen, om homofobie geweld te voorkomen.
- **Homohuwelijk niet weigeren.** D66 vindt een nieuwe ambtenaar niet aanvaardbaar als deze weigert een huwelijk te sluiten tussen mensen van hetzelfde geslacht.